

In Den Haag komen maandag wereldleiders samen op de internationale nucleaire veiligheidstop. Tijdens de Koude Oorlog waren overal in het land atoomschuilkelders. Voor als de Russen kwamen en de BOM zou vallen. Een kijkje achter de dikke deuren van commandopost Grou.

...als de BOM valt...

ELIZABETH VOGELZANG
FOTO'S NIELS WESTRA

*Carrière maken
Voordat de bom valt
Werken aan mijn toekomst
Voordat de bom valt
Ik ren door mijn agenda
Voordat de bom valt
Veilig in het ziekenfonds
Voordat de bom valt*

Het Doe Maar-liedje borrelt in gedachten op als de dikke blauwe deur van de atoomschuilkelder aan de rand van Grou met een dreun dichtvalt...voordat de bom valt...

Dit is de plek waar 150 mensen het dik twee weken moesten uitzingen wanneer de Russen een atombom dropten en het openbare leven plat lag door radioactieve straling. Hier moest de commissaris van de koningin doorwerken met zijn ambtenaren. Net als de burgemeester van Leeuwarden.

Grou was ten tijde van de Koude Oorlog de ondergrondse commandopost in Friesland. Een luchtdicht afgesloten bastion aan de Burstumerdyk. De plek waar het noodbestuur neerstreek en de communicatie van het provinciaal bestuur kon doordraaien bij een nucleaire aanval van de Sovjet-Unie. Geen opvang voor gewone burgers dus. Die zaten op advies van de regering onder de trap of weggedoken onder een bureau.

De ondergrondse bunker van de Bescherming Bevolking (BB) is een restant uit de Koude Oorlog. Met 100 vierkante meter een van de grootste in Nederland. Wie er nu binnengaat stapt in een tijdschap-

De BB-bunker aan de Burstumerdyk in Grou.

sule, terug naar de jaren zestig. Het interieur is onveranderd sinds de kelder in 1965 werd opgeleverd. TL-verlichte vergaderruimtes met grijze metalen Gispens-bureaus. Typemachines, bakelijetens, telefoons. Ze staan er onaangetast. En glazen asbakken. Overal asbakken. Tot naast de wastafel op het toilet. Alsof een kettingroken-ambtenaar elk moment kan binnenlopen.

Paraat

Grote kaarten van Friesland aan de

muur. Met plaatsen als Rooddhuizen en Akkerwoude. Met ziekenhuisposten. Evacuatieposities. Uitvalswegen. Weeroverzichten. Een lijst met getypte telefoonnummers van op te roepen BB'ers. M. Rispens uit Paesens-Moddergat werd wakker gebeld als de bom viel en in Wollega sprong veehouder Th. de Boer in zijn overall. Paraat om de burger in nood te hulp te schieten.

Tussen de jaren vijftig en tachtig was Nederland in de ban van de dreiging van een Derde Wereld-

oorlog. Bang voor de communisten achter het IJzeren Gordijn. Daarom werd de BB opricht in 1951. Een 'burgerleger' dat in actie kwam bij een nucleaire aanval of een andere nationale ramp. Eerst trokken de BB'ers in oude bunkers uit Tweede Wereldoorlog. Maar die waren uiteraard niet bestand tegen een aanval met moderne wapens, vertelt Raphael Smid van Nationale Collectie Bescherming Bevolking (NCBB), de stichting die de kelder beheert. Nieuwe bunkers moesten ABC-

prof zijn, legt hij uit. Ze moesten bescherming bieden bij een Atoom, Bacteriële of Chemische aanval. „Lucht- en gasdicht afgesloten. Mensen moesten in die gevallen geruime tijd beschermd worden.“ In Grou werd voor 1 miljoen gulden zo'n geavanceerd complex gebouwd.

Wie daar naar binnen mocht, ging via een luchtsluis. Moest zich douchen en van besmette kleren ontdoen. „Die werden buiten verbrand.“

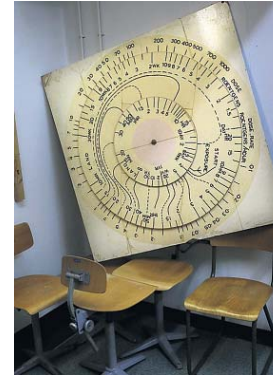
Pompen

De bunker was zelfvoorzienend. Grote scheepsmotoren fungeren als aggregaten die stroom opwekken. Pompen trekken rechtstreeks water uit de grond. De lucht werd eerst gezuiverd met zandfilters. Smid: „Atoom bindt ook aan zand.“ Daarna ging het nog door grote vaten met koolstof om de laatste besmetting weg te nemen.

Viel het luchtverversingssysteem uit dan moesten vier ambtenaren trappend op een soort hometrainers de apparaten aan de praat houden. Permanente overdruk zorgde voor een soort luchtdrumscherm waardoor besmette lucht buiten bleef.

*En als de bom valt
Lig ik in mijn nette pak
Diploma's en mijn checks op zak
Mijn polis en mijn woondataschat
Onder de flatgebouwen van de stad*

De schuilekplek was uitgerust met grote hoeveelheden proviand. Blikvoer. Bruine bonen in saus, spaghetti bolognese en witte bonen in tomatensaus. Stapels blik-

Rekenringschijf om effecten van een radioactieve inslag te berekenen.

Raphael Smid op een van de hometrainers.

De slaapkamer voor de burgemeester.

De slaapkamer voor de commissaris van de koningin.

jes stonden er opgeslagen. Om op te warmen in hele luchtovens in de keuken bij de kantine. Ook hier is alles nog in tact.

Koningin Juliana en Prins Bernhard lachen van de ene wand de ruimte in. Prinses Beatrix en prins Claus schateren net zo hard terug vanaf de ander kant.

De 150 ambtelaren en bestuurders zouden in ploegen werken, dus waren slaappalen met 75 stapelbedden voldoende. „Iedereen had wel een eigen slaappak.“

De commissaris van de koningin over een eigen slaapkamer. De cdk met één bed en een stoel met bekleding en leuningen. De burgemeester met een stapelbed en een houten, armloos zitmeubel. Smid: „Subtiel, maar de hiërarchie was duidelijk.“

De bunker was voorzien van moderne communicatieapparatuur. Een uitgebreide telefooncentrale, een teleexapparaat, kopieermachine. De commissaris kon via

een FM-zender in de bunker de bevolking van Friesland rechtstreeks toespreken.

Luchtalarm

Alles stond dik dertig jaar klaar om bij het eerste de beste luchtalarm in werking te treden. Maar zover is het nooit gekomen. Het spannings was het in 1963-1964, zegt Smid. „De Cuba-crisis. Toen was de dreiging van een atoomoorlog het grootst.“

Als de Russen iets wilden aan-

vallen dan was de luchtbasis van defensie in Leeuwarden een uiterst interessante target. Maar de bunker heeft nooit dienst hoeven doen tijdens de Koude Oorlogsjaren.

Tijdens de sneeuwstorm van 1979 die de provincie lamlegde, zette toenmalig beheerder Wim Bijl het noodtelefoonnet in. Daarna deed de kelder nog dienst bij de Elf-studentochten van '85 en '86 als communicatiecentrum.

KPN kocht het complex in 2002

en gebruikt de zendmast die op bunker staat.

*Laat maar vallen want
Het komt er toch wel van
Het geeft niet of je rent*

Verder dan oefenen kwam het niet. „Het trauma van de BB“, zegt Smid. Want Doe Maar was er van overtuigd, maar die bom... die kwam viel niet.

Reageren? sneonsnein@lc.nl

De wasruimte.

De recreatieruimte met portretten van Juliana en Bernhard.

Raphael Smid bij de telefooncentrale met prikkabels.

Scheepsmotoren doen dienst als noodagregaat.

De nooduitgang.